

Odporúčania z odbornej konferencie

ADAPTÍVNE LESNÍTVO PRE UDRŽATEĽNÉ OBHOSPODAROVANIE LESOV, OCHRANU PRÍRODY A ROZVOJ VIDIEKA,

usporiadanej 27. 9. 2017
Lesníckou fakultou TU vo Zvolene

Počas konferencie boli prezentované odborné poznatky, progresívne prístupy a viaceré moderné nástroje na zachovanie lesných ekosystémov, ako aj na uspokojenie záujmov vlastníkov a užívateľov lesov v súlade s potrebami a očakávaniami spoločnosti v podmienkach globálnych zmien. Prednášajúci a účastníci panelovej diskusie predstavili aj niektoré pozitívne príklady, kedy sa podarilo dosiahnuť prienik rôznych záujmov.

Je na všetkých zainteresovaných, aby v rámci svojich možností presadzovali uplatnenie odporúčaní z konferencie v praxi. V opačnom prípade sa problémy budú ďalej dramaticky prehľbovať. Toto konštatovanie sa opiera o skúsenosť z predchádzajúcich dvoch dekád, kedy nebola plne pochopená a docenená potreba dôsledne sa zaoberať odporúčaniami z konferencie „Lesné ekosystémy a globálne klimatické zmeny“, konanej v aule TU vo Zvolene už začiatkom roku 1995!

Aktuálne odporúčania, ktoré boli sformulované autormi kľúčových referátov, koreferátov a členov panelovej diskusie¹, by preto mali byť vyhodnotené a realizované s väčším dôrazom, než tomu bolo v predchádzajúcich prípadoch.

Lesy a lesnícky sektor v socio-ekonomickom kontexte

1. Uskutočniť prieskum vnímania, očakávaní a nárokov, ktoré verejnosť kladie na lesy a lesnícko-drevársky reťazec, za účelom identifikácie rizík a príležitostí lesníckeho sektora a zlepšenia komunikácie na báze komunikatívneho konania. Dovtedy analyzovať výsledky porovnateľných empirických štúdií, realizovaných lesnícko-drevárskym reťazcom v zahraničí² a následne ich porovnať s vlastnými výsledkami. Na ich základe vyvodiť závery a potrebné opatrenia.
2. Spolupracovať s drevárskym výskumom a drevospracujúcim sektorom pri hľadaní a presadzovaní riešení a inovácií, ktoré znižujú závislosť odvetvia od dodávok špecifického druhu drevnej suroviny, smerom ku kompozitným materiálom na báze dreva a (nano)celulózy; zároveň sa tým zníži tlak na pestovanie málo odolných lesov v podmienkach klimatickej zmeny, ako aj vplyv kolísania podmienok na trhu s drevnou surovinou na LH.

¹ V poradí vystúpení: Prof. Dr. Ing. Viliam Pichler, Prof. Ing. Milan Saniga, DrSc., Prof. Ing. Jaroslav Škvarenina, doc. Ing. Marek Fabrika, PhD., doc. Ing. Peter Fleischer, PhD., doc. Ing. Karol Ujházy, PhD., Ing. Tomáš Dražil, PhD., prof. Ing. Ján Holécy, CSc., prof. Ing. Ján Tuček, CSc., doc. Dr. Ing. Jaroslav Šálka, Ing. Eduard Apfel, prof. Ing. Ján Sedliačik, PhD., doc. Ing. Branislav Oláh, PhD., Ing. Vladimíra Fabriciusová, PhD.

² Napr. <http://www.innventia.com/sv/Om-oss/Nyheter/Innventia-International-Consumer-Survey-2016/>

3. Hľadať, analyzovať, prezentovať a replikovať pozitívne príklady inovatívnych riešení a harmonizácie záujmov lesného hospodárstva (vlastníkov, užívateľov lesov), ochrany prírody a zvyšovania kvality života na vidieku (príklady CHKO-biosferická rezervácia Poľana, NP Slovenský raj, Mestské lesy Banská Bystrica a iné).

Predpoklady lesov Slovenska na uplatnenie prírode blízkyh pestovných systémov ako záruky ich ekologickej stability pri prebiehajúcej klimateickej zmene (KZ)

4. Neodkladne vytvoriť predpoklady a prijať súbor progresívnych opatrení na významné zníženie a následné udržanie stavov vybraných druhov poľovnej zveri, ktoré spôsobujú škody na lesoch a najmä významne sťažujú ich obnovu.
5. V nepôvodných odumierajúcich smrečinách *masívne* podporiť pestovné opatrenia podsadiet a predsadiet ako nástroja kontinuálneho striedania generácií lesa, odvodeného z viac ako 50-ročného výskumu pralesov; pre borovicové porasty Záhoria navrhnúť legislatívne opatrenia a pestovné postupy na spomalenie resp. stabilizáciu ich rozpadu, vrátane riešenia otázky náhradných drevín. V rámci Programu rozvoja vidieka (PRV) 2014–2020 presadiť vypísanie výzvy zameranej na podporu týchto opatrení s alokovaním dostatočných finančných prostriedkov.
6. Vypracovať komplexnú legislatívu pre kreovanie viacvrstvových resp. mozaikových porastov a zakomponovať ju komplexne do pracovných postupov HÚL a do systému regulácie a motivácie vlastníkov lesov. Ekonomické efekty aplikácie uvedených prístupov je potrebné vyčíslovať a prezentovať za dlhšie časové obdobie (min. 20 r.), kedy sa začnú masívne prejavovať ich finančné prínosy.
7. Podporiť postupnú a cieleú zmenu drevinového zloženia, ako aj genetickú diverzitu najohrozenejších skupín lesných typov, pri súčasnom uplatňovaní princípov integrovanej ochrany lesov proti kalamitným a inváznym druhom.
8. Posilňovať hydrické funkcie lesov uplatňovaním princípov prírode blízkeho obhospodarovania lesov a poznatkov lesníckych hydromeliorácií, vrátane analýzy potrieb a výberu potenciálnych lokalít pre vybudovanie ďalších malých retenčných nádrží ako zásobární pitnej vody horských dolinách podľa orografických celkov SR.
9. Rozvíjať výskum a presadzovať inovácie plánovania obhospodarovania lesov a (dokumentov) lesníckej politiky na báze komplexných modelov hospodárenia s možnosťou definovania variabilných cieľov v zmysle úrovni plnenia ekosystémových služieb lesov (ESL), kvantifikáciou, resp. s parametrizáciou cieľovej produkcie, špecifikáciou potrebných hospodárskych opatrení (aj ako prostriedku mitigácie KZ), ako aj ekonomickou kvantifikáciou.
10. Zaviesť model SIBYLA do hospodársko-úpravnického plánovania najprv vo forme pilotnej verzie s cieľom tvorby flexibilných modelov hospodárenia, aktualizácie stavu lesa a umožnenia flexibilného plánovania etátu v podmienkach klimateickej zmeny.
11. Využiť druhý cyklus Národnej inventarizácie a monitoringu lesa (NIML) na kalibráciu modelu SIBYLA a realizovať školenia možností a využitia rastového simulátora SIBYLA pre lesnícku verejnosť.

Adaptívny manažment lesov v stupňoch ochrany prírody

12. Rozvíjať a presadzovať koncept ekologicko-funkčných priestorov (EFP, zonácia) ako vhodného rámca pre plánovanie adaptívnych opatrení v CHÚ vzhľadom na heterogénnosť stanovištných podmienok a potrebné zohľadnenie procesov na krajinnej škále.
13. Vo väčšine lesných vegetačných stupňov vytvárať a pestovať druhovo aj štruktúrne pestré porasty (zmesi min. 3 drevín), ktoré budú lepšie odolávať potenciálnym zmenám a disturbanciam (narušeniam), resp. pretrvávajú aj prípadné periódy odumierania niektorých druhov.
14. V rámci lesníckej starostlivosti v CHÚ významne obmedziť také celoplošné opatrenia, ktoré pri obnove lesa vedú k homogenizácii porastových štruktúr a k zníženiu sekvestrácie uhlíka; ďalej diverzifikovať manažment lesov, najmä v 2. až 4. stupni ochrany, postupne redukovať rúbaňové spôsoby hospodárenia (systém lesa vekových tried) a zvyšovať podiel stanovištne vhodných drevín a prirodzených štruktúr porastov.
15. Podporiť sofistikované a diferencované lesnícke opatrenia po prírodných disturbanciách v podmienkach, v ktorých podľa výsledkov doterajšieho regionálneho výskumu (čo do stanovištných pomerov, stupňa ochrany, charakteru lesnej krajiny atď.) prispievajú k ekologickej stabilite a kde sa tiež odhaduje ich vyšší potenciál na zmiernenie KZ; neodkladne identifikovať a ďalšie oblasti kriticky ohrozené KZ a v nich realizovať testovanie konzervatívneho a aktívneho manažmentu s cieľom vytvorenia nadregionálnej databázy výsledkov a odporúčaní.
16. So smrekom uvažovať v 4. až 6. lvs len ako so súčasťou zmiešaných porastov; v 7. lvs rátať s väčším podielom jarabiny vtácej, javora horského, smrekovca a často aj s prímiesou buka; v 1. lvs a lužných lesoch pestovať zmiešané porasty s prevahou pôvodných druhov a limitovať narušovanie pôdneho povrchu pri ťažbe, ktoré umožňuje expanziu invázných druhov (agát, javorovec, pajaseň atď.).
17. Podporovať regulačné ESL, ktoré sa po disturbanciách (narušeníach) regenerujú zatiaľ najrýchlejšie, čím dávajú predpoklad na vývoj relatívne stabilných ekosystémov.
18. Zachovať v primeranej miere bezzásahové (pralesovité) rezervácie, ktorá zohľadňuje vzájomné interakcie s okolitou krajinou, predovšetkým pre štúdium reakcie ekosystémov na klimatické a iné zmeny, a na spresnenie definícií typologických jednotiek; v bezzásahových územiach vo všeobecnosti umožniť sledovanie stavu a vývoja lesných ekosystémov v podmienkach KZ, zvlášť z pohľadu typologickej charakteristiky lesov.
19. Zabezpečiť väčší prienik programov starostlivosti o CHÚ a PSOL pre zmiernenie rozporov medzi cieľmi OP a starostlivosťou o les.

Socio-ekonomické nástroje pre znižovanie rizík a využívanie príležitostí na udržateľné obhospodarovania lesov a rozvoj vidieka

20. Zmeniť súčasnú paradigmu hospodárskej úpravy lesov z „bezpečného lesníctva“ na paradigmu „rizikového lesníctva“ a premietnuť túto zmenu do vytvárania predpokladov

na mitigáciu a rozloženie rastúceho rizika, napr. formou poistenia lesa (ktoré sa stáva prístupnejším pri čo najvyššej výmere poistených lesov)

21. Vytvárať podmienky pre uplatňovanie participatívnych viackriteriálnych metód podpory rozhodovania (PR) v plánovaní obhospodarovania lesov a pre prenos poznatkov do praxe, smerom k zainteresovaným cieľovým skupinám v lesníctve (vlastníci, užívatelia lesov, OLH atď.), ale aj k širšej verejnosti (napr. miestne samosprávy), a disseminovať nové poznatky o počítačovej PR do prevádzky LH.
22. Diferencovane, podľa stanovištných podmienok a po posúdení dopadov na poskytovanie ESL zväžiť alternatívu flexibilných rubných dôb lesných porastov niektorých najviac ohrozených lesných drevín s cieľom znížiť riziko ich pestovania v podmienkach Slovenska.
23. Realizovať komplexný výskum pre hodnotenie a oceňovanie pre ESL a analyzovať úspešnosť opatrení verejnej politiky na zabezpečovanie ESL; podporovať, vrátane informačnej podpory, a monitorovať implementáciu VYHLÁŠKY MPRV SR z 20. 9. 2017 o poskytovaní podpory v LH na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov.
24. Priebežne a na základe výsledkov monitoringu regulatívneho a motivačného komponentu v ďalších rokoch, resp. na základe analýzy ex post, ďalej vytvárať podmienky a rámce pre platby za ESL, vrátane *priamych platieb* za ESL, a testovania nových prístupov pre priame platby (napr. mikrotrhy s ESL).

Lesnícka fakulta TU vo Zvolene ako organizátor konferencie vyslovuje poďakovanie autorom kľúčových referátov a koreferátov, panelistom, ako aj všetkým účastníkom, ktorí v pléne predniesli otázky, podnety, komentáre a diskusné príspevky.